גיאוגרפיה • כיתה ז' • האדם וסביבתו – כפר עולמי

יחידה 2 מתוך 5 · 9 שעות

גלובליזציה מעצימה שינויים בעולם

איך העולם נעשה מחובר – ומה המחיר והסיכוי שבכך

חוברת עבודה לתלמיד ולתלמידה

חלק 1 מתוך 3



שם: _____ כיתה: _____

יצרה: רות ראש בן ישי

תוכן העניינים

על היחידה · איך עובדים עם החוברת ..... חלק 1 · עמ׳ 3

יחידה 2: גלובליזציה מעצימה שינויים בעולם

1 נופים גלובליים: למה כל העולם נראה דומה? ..... חלק 1 · עמ׳ 4

2 מי הכי גלובלית? מודדים מדינות ..... חלק 1 · עמ׳ 11

3 המכולה, הכבל והסמארטפון: הטכנולוגיה מקרבת ..... חלק 1 · עמ׳ 17

4 סוף המלחמה הקרה ושוק חופשי: הפוליטיקה פותחת גבולות ..... חלק 2 · עמ׳ 2

5 השפעות הגלובליזציה על הכלכלה: המסע של חולצה ..... חלק 2 · עמ׳ 8

6 השפעות הגלובליזציה על התרבות והחברה: עולמקומיות ..... חלק 2 · עמ׳ 15

7 בעיות סביבתיות בעידן הגלובלי: מהנחל ועד שכבת האוזון ..... חלק 3 · עמ׳ 2

8 בעיות שחוצות גבולות: ים, מים, קרינה ופחמן ..... חלק 3 · עמ׳ 9

9 ניסיונות התמודדות: איך מתקנים עולם גלובלי? ..... חלק 3 · עמ׳ 16

סיכום

מילון מושגים ..... חלק 3 · עמ׳ 22

משימת סיכום: העולם בכף היד שלי ..... חלק 3 · עמ׳ 24

על היחידה: גלובליזציה מעצימה שינויים בעולם

אתם קמים בבוקר, לובשים חולצה שנתפרה ביבשת אחרת, אוכלים פרי שהגיע באונייה, ושולחים הודעה לחבר שגר בצד השני של העולם. כל אלה הם חלק מתהליך אחד גדול – הגלובליזציה – שבו מדינות, אנשים ומקומות נעשים קשורים זה לזה יותר מאי פעם.

ביחידה הזאת נצא לחקור את התהליך כמו גאוגרפים: נזהה נופים גלובליים בסביבה שלנו, נמדוד כמה "גלובלית" כל מדינה, נבין אילו שינויים בטכנולוגיה ובפוליטיקה אפשרו אותו, נבחן את השפעותיו על הכלכלה, על התרבות ועל החברה – ונלמד על בעיות סביבתיות שאינן עוצרות בגבולות ועל הדרכים להתמודד איתן.

לאורך היחידה נשווה, נשמע נקודות מבט שונות ונבנה שרשראות של סיבה ותוצאה. כך תוכלו לגבש עמדה משלכם: האם הגלובליזציה היא ברכה, קללה – או קצת משניהם?

איך עובדים עם החוברת?

קוראים ומבינים טקסט קצר ומושגי מפתח	**קוראים גרפים** גרף, טבלה ותרשים	**קוראים מפות** מפת עולם ומפות סכמטיות	**משווים** טבלת השוואה ומסקנה
נקודות מבט מה חושבים אנשים שונים?	**סיבה ותוצאה** שרשרת של שינויים	**מקרה בוחן** מקום אמיתי או לדוגמה	**כרטיס יציאה** גוזרים ומגישים בסוף השיעור

שאלות הגאוגרף – שואלים על כל תופעה

- ? מהי התופעה?
- 📍 איפה היא מתרחשת?
- 🤔 למה דווקא שם?
- 🔁 איך היא משתנה?
- ➡️ מה ההשלכות שלה?
- 👤 למי זה טוב – ולמי פחות?

⚠️ גרפים ומפות שמסומנים "נתונים לדוגמה" נועדו לתרגול קריאה והסקת מסקנות – המספרים בהם מעוגלים או מומצאים לצורך הלמידה. נתונים אמיתיים מופיעים עם מקור ושנה.

🌍 המטרה שלי ביחידה הזאת:

_____

פרק 1

נופים גלובליים: למה כל העולם נראה דומה?

מגדלי זכוכית, שדות תעופה ושלטים באנגלית – איך הגלובליזציה משנה את הנוף

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

בפרק הזה נלמד:

- לזהות רכיבים של נוף גלובלי ולהבחין בינם לבין נוף טבעי ונוף אנושי מקומי
- למיין ביטויים של גלובליזציה לפי תחומים: כלכלה, תרבות, חברה וסביבה
- לתכנן תצפית בסביבה הקרובה ולשאול "שאלות של גאוגרף"
- להסביר מדוע ערים ופארקים מדעיים במקומות רחוקים נראים דומים

קוראים ומבינים: כשמקומות רחוקים נראים כמו תאומים

נסו לדמיין שאתם נוחתים בשדה תעופה בארץ רחוקה. אותם שלטים באנגלית, אותם מסועים למזוודות, אותן חנויות ברשתות שמוכרות קפה, בגדים ומשחקים. אם לא הייתם יודעים לאן טסתם, ייתכן שלא הייתם מצליחים לנחש באיזו מדינה אתם נמצאים. התחושה הזאת היא אחד הסימנים הבולטים לגלובליזציה – התהליך שבו מקומות בעולם נעשים קשורים זה לזה יותר ויותר.

גאוגרפים מבחינים בין סוגי נוף. נוף טבעי נוצר בידי הטבע: הרים, נהרות, יערות וחופים. נוף אנושי הוא מה שבני האדם בנו ושינו: שדות, כבישים, בתים וערים. בעשורים האחרונים התפתח סוג נוסף של נוף אנושי – נוף גלובלי. זהו נוף שנראה כמעט אותו דבר בערים רבות בעולם, משום שהוא נבנה בהשפעת קשרים כלכליים ותרבותיים בין מדינות.

דוגמה מוכרת היא פארקים מדעיים, שמכונים לפעמים "עמקי סיליקון". בעמק הסיליקון בקליפורניה, בבנגלור שבהודו ובהר חוצבים בירושלים נמצאים מבני משרדים מזכוכית, מעבדות, חניונים ומדשאות מטופחות. בפארקים כאלה פועלות חברות רב־לאומיות – חברות שיש להן סניפים בכמה מדינות. כשחברה בונה סניף בעיר חדשה, היא מביאה איתה לא רק עבודה אלא גם סגנון בנייה, שפה ודרך עבודה.

גם מראה הערים עצמן נעשה דומה. בערים גלובליות רבות המגדלים הגבוהים מרוכזים במרכז העיר, והבניינים הולכים ונעשים נמוכים ככל שמתרחקים ממנו. אם משרטטים קו מעל גגות הבניינים, מתקבלת צורה של פעמון – ולכן קוראים לזה "מבנה פעמון". נוסף על כך נפוצים בכל מקום מרכזי קניות, רשתות מזון בין־לאומיות, מחלפים וגשרים, שלטי חוצות באנגלית, אנטנות סלולריות וצלחות לוויין.

איך חוקרים נוף? יוצאים לתצפית: מתבוננים, מצלמים, סופרים ורושמים. אחר כך שואלים "שאלות של גאוגרף": מה אני רואה? איפה זה נמצא? למה דווקא כאן? מה הקשר בין המקום הזה למקומות אחרים בעולם? ומה ההשלכות על האנשים ועל הסביבה? כך נוף רגיל ברחוב הופך לעדות לתהליך עולמי.

מושגי מפתח

גלובליזציה: תהליך שבו מדינות, אנשים ומקומות בעולם נעשים קשורים ותלויים זה בזה בכלכלה, בתרבות ובתקשורת.

נוף אנושי: נוף שבני האדם יצרו או שינו, כמו שדות, כבישים, יישובים ומבנים.

חברה רב־לאומית (תאגיד): חברה שפועלת בכמה מדינות ויש לה סניפים, מפעלים או משרדים ברחבי העולם.

נוף טבעי: נוף שנוצר בידי כוחות הטבע, כמו הרים, נהרות, יערות ומדבריות.

נוף גלובלי: נוף אנושי שנראה דומה במקומות רבים בעולם בגלל קשרים כלכליים ותרבותיים בין מדינות.

פארק מדע: אזור שבו מרוכזות חברות טכנולוגיה, מעבדות ומשרדי פיתוח, לרוב במבנים מודרניים דומים.

חלק א׳: מזהים נוף גלובלי

בחלק הזה נבדוק מה הופך נוף ל״גלובלי״, ונאתר במפת העולם שלושה פארקים מדעיים שנראים כמעט אותו דבר.

1 הקיפו את התשובה הנכונה.

1. איזה מהבאים הוא דוגמה לנוף טבעי?

א) מחלף כבישים גדול
ב) חוף ים עם צוקים שנוצרו מגלים
ג) שדה תעופה
ד) פארק מדע

2. מדוע מכנים נוף מסוים ״נוף גלובלי״?

א) כי הוא נמצא רק בארצות הברית
ב) כי הוא נוצר בידי הטבע
ג) כי הוא נראה דומה במקומות רבים בעולם בעקבות קשרים בין מדינות
ד) כי יש בו הרבה עצים

3. מהו ״מבנה פעמון״ של עיר?

א) עיר שיש בה פעמון גדול בכיכר
ב) מגדלים גבוהים במרכז ובניינים נמוכים יותר ככל שמתרחקים ממנו
ג) עיר שבנויה בצורת עיגול
ד) עיר שכל הבניינים בה באותו גובה

4. שלט חוצות באנגלית במרכז עיר בישראל הוא ביטוי לגלובליזציה בעיקר בתחום –

א) הסביבה
ב) התרבות
ג) תנאי מזג האוויר
ד) החקלאות

2 עיינו במפה וענו על השאלות.

קריאת מפה

שלושה ״עמקי סיליקון״ בשלוש יבשות



מקור: מפה איכותית – מיקומים בלבד, ללא נתונים מספריים

1. באילו יבשות נמצאים שלושת הפארקים המדעיים שבמפה?

2. המקומות רחוקים מאוד זה מזה, ובכל זאת נראים דומים. הציעו הסבר אחד לכך.

3. ציינו שני רכיבים בנוף שהייתם מצפים למצוא בכל אחד מהפארקים.

חלק ב׳: משווים וממיינים

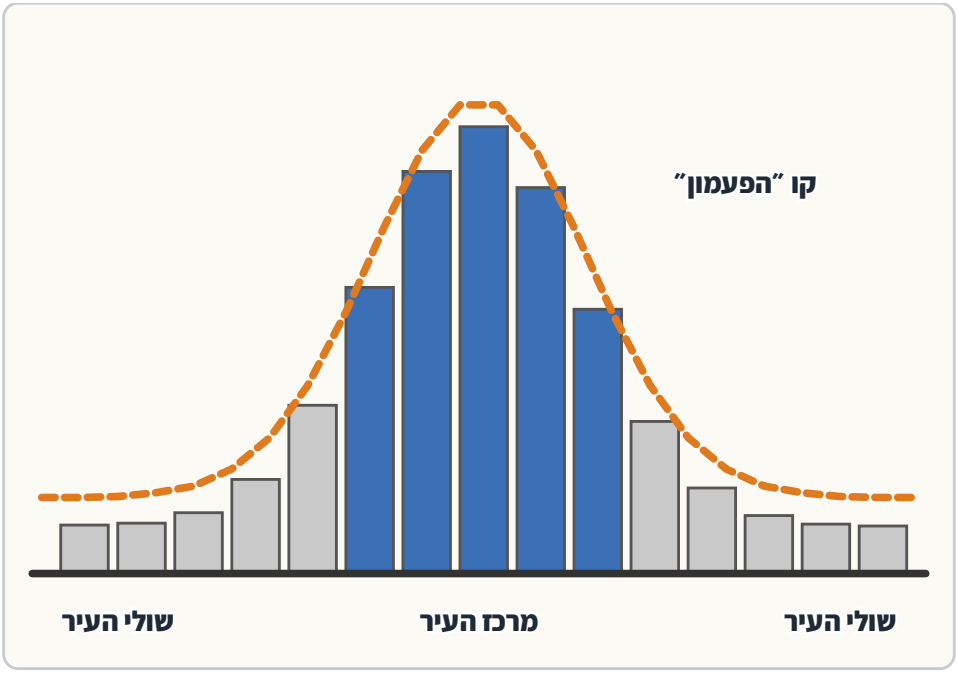
השוואה ומיון עוזרים לגאוגרפים לסדר את מה שהם רואים. בחלק הזה נקרא תרשים של קו הרקיע בעיר, נשווה בין נוף מקומי לנוף גלובלי ונמיין לפי תחומים.

3 🗺️ עיינו בתרשים וענו.

קריאת מפה

קו הרקיע של עיר גלובלית: ״מבנה פעמון״

נתונים לדוגמה



מגדלי משרדים מזכוכית · בנייני מגורים נמוכים · קו הגגות

תרשים מופשט של עיר דמיונית – להמחשה בלבד.

1. היכן נמצאים הבניינים הגבוהים ביותר בעיר, והיכן הנמוכים?

2. מדוע לדעתכם בונים לגובה דווקא במרכז העיר?

3. מה הקשר בין ״מבנה הפעמון״ לבין הטענה ש״הערים בעולם נעשות דומות״?

4 ⚖️ השוו בין שוק מקומי ותיק לבין מרכז קניות גדול. השלימו את המשבצות הריקות.

השוואה

תבחין	שוק מקומי ותיק	מרכז קניות גדול
מראה המבנה	דוכנים פתוחים, סמטאות צרות	

תבחין	שוק מקומי ותיק	מרכז קניות גדול
שפת השלטים		הרבה שלטים באנגלית
מוצרים	תוצרת מקומית: ירקות, תבלינים, מאפים	
האם יש מקום דומה בערים אחרות בעולם?		

איזה מהשניים הוא "נוף גלובלי"? נמקו בעזרת שני תבחינים מהטבלה.

---

5 **הקיפו רק את הרכיבים של נוף גלובלי.** מיון

שדה תעופה בין־לאומי | מגדל משרדים מזכוכית | מערה בהר | אנטנה סלולרית על גג | נחל זורם בעמק

שלט חוצות באנגלית | סניף של רשת מזון בין־לאומית

חלק ג': חושבים כמו גאוגרפים

בחלק הזה נכיר פארק מדע בישראל, נשמע כמה נקודות מבט עליו ונבנה שרשרת של סיבה ותוצאה.

מקרה בוחן

הר חוצבים: פארק מדע בירושלים

📍 הר חוצבים, ירושלים

בצפון־מערב ירושלים נמצא אזור תעשייה שנקרא הר חוצבים. זהו פארק של תעשיות עתירות מדע וטכנולוגיה. מי שמסתובב בו רואה מבני משרדים ומעבדות, חלקם בחזיתות זכוכית, חניונים, כבישי גישה ושלטים של חברות – רבים מהם באנגלית.

בחלק מהחברות שבפארק עובדים אנשי מקצוע שמתכתבים, נפגשים בשיחות וידאו ועובדים בצוותים יחד עם עמיתים במדינות אחרות. מוצרים שמפותחים כאן נמכרים בארצות רבות. מי שמבקר בפארקים מדעיים בקליפורניה או בבנגלור מגלה מראה דומה מאוד – אף שכל אחד מהם נמצא ביבשת אחרת.

6 ✍️ **ענו על השאלות על מקרה הבוחן.**

1. מצאו בקטע שלושה רכיבים בנוף של הר חוצבים שמאפיינים נוף גלובלי.

---

2. אילו קשרים יש בין הר חוצבים לבין מקומות אחרים בעולם? ציינו שניים.

---

3. שאלו "שאלה של גאוגרף" על הר חוצבים, שאינה מופיעה בקטע.

7 קראו מה אומרים שלושה אנשים על פארק מדע חדש שהוקם ליד עירם.

מגוון נקודות מבט



מהנדסת תוכנה צעירה

"בזכות הפארק מצאתי עבודה מעניינת קרוב לבית, ואני עובדת עם צוותים מכל העולם."



בעל מאפייה ותיק במרכז העיר

"העובדים בפארק אוכלים בקפיטריות שלהם, וחלק מהלקוחות שלי עברו לרשתות הגדולות."



אדריכלית

"כל הבניינים נראים כמו בכל מקום אחר בעולם. חבל שלא שילבו אבן מקומית ונוף שמתאים לעיר שלנו."

1. מי מהדוברים רואה בפארק בעיקר הזדמנות, ומי רואה בו בעיקר מחיר? נמקו.

2. איזו נקודת מבט קרובה אליכם? נמקו.

8 השלימו את שרשרת הסיבה והתוצאה.

סיבה ותוצאה

חברה רב־לאומית מחליטה לפתוח סניף בעיר חדשה ← [ ] ← [ ] ← הנוף בעיר החדשה נעשה דומה לנוף בערים אחרות בעולם ← [ ]

9 יוצאים לתצפית! בחרו רחוב, מרכז קניות או צומת קרוב לבית או לבית הספר. רשמו לפחות ארבעה רכיבים של נוף גלובלי שראיתם, מיינו כל רכיב לתחום (כלכלה, תרבות, חברה או סביבה), ונסחו שתי "שאלות של גאוגרף" על המקום.

כתיבה וטיעון

רמה	מה יעזור לי לכתוב היטב
מצוין	ארבעה רכיבים לפחות, מיון נכון ומנומק לתחומים, שתי שאלות גאוגרפיות מעמיקות ושימוש במושגים מהפרק.
טוב	שלושה–ארבעה רכיבים, מיון נכון ברובו, שאלה גאוגרפית אחת לפחות.
בסיסי	רשימה של רכיבים בלי מיון לתחומים ובלי שאלות.



כרטיס יציאה – פרק 1: נופים גלובליים: למה כל העולם נראה דומה?

שם: _____

1. ההבדל בין נוף טבעי לנוף גלובלי, במשפט אחד:

_____

2. רכיב אחד של נוף גלובלי שראיתי בדרך לבית הספר:

_____

3. "שאלה של גאוגרף" שהייתי רוצה לחקור:

_____

פרק 2

מי הכי גלובלית? מודדים מדינות

סחר, אינטרנט, נסיעות והסכמים – איך משווים בין מדינות ואיך יודעים שהמידע אמין

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

בפרק הזה נלמד:

- להכיר מדדים שבעזרתם מודדים את רמת הגלובליזציה של מדינה
- להשוות בין מדינות לפי כמה מדדים ולהסיק מסקנות
- להעריך את מהימנותו של מקור מידע
- להציג מידע על מדינה בדרך מגוונת: טבלה, תרשים או כרטיס מידע

קוראים ומבינים: איך מודדים "כמה גלובלית" מדינה?

לא כל המדינות קשורות לעולם באותה מידה. יש מדינות שבהן כמעט כל התושבים מחוברים לאינטרנט, נוסעים לחו"ל וקונים מוצרים מכל העולם, ויש מדינות שהקשר שלהן עם העולם מצומצם הרבה יותר. כדי להשוות בין מדינות, חוקרים משתמשים במדדים – מספרים שמודדים תחום מסוים ומאפשרים להעמיד מדינות זו מול זו.

מדד חשוב אחד הוא היקף הפעילות הכלכלית עם העולם. סחר חוץ הוא קנייה ומכירה של סחורות ושירותים בין מדינות. כשמדינה קונה מוצרים מחו"ל זהו יבוא, וכשהיא מוכרת לחו"ל זהו יצוא. גם השקעות זרות – כסף שחברות ואנשים מחו"ל משקיעים במפעלים ובעסקים במדינה – מלמדות על הקשר הכלכלי שלה עם העולם.

מדדים אחרים בודקים את הקשר של התושבים עם העולם: כמה מהם מחוברים לאינטרנט, כמה שיחות הם מקיימים עם חו"ל וכמה פעמים בשנה הם נוסעים למדינות אחרות. יש גם מדדים פוליטיים: על כמה הסכמים בין־לאומיים חתמה המדינה, ובכמה פרויקטים משותפים או מבצעי סיוע היא משתתפת.

חוקרים מחברים כמה מדדים יחד למדד אחד משולב. לפי מדד גלובליזציה בין־לאומי שפורסם ב־2025 (נתוני 2023), במקום הראשון נמצאת הולנד, ואחריה מדינות קטנות נוספות באירופה. ישראל דורגה במקום ה־40. דירוג כזה עוזר לראות תמונה כללית, אבל חשוב לזכור שכל מדד מודד רק חלק מהמציאות.

לפני שמשתמשים בנתון, כדאי לבדוק אם הוא מהימן: מי פרסם אותו? באיזו שנה? האם מוסבר איך חישבו אותו? האם מקורות אחרים מראים תמונה דומה? נתון בלי שנה ובלי מקור הוא כמו שמועה – אולי נכון, אולי לא.

מושגי מפתח

גלובליזציה: תהליך שבו מדינות, אנשים ומקומות בעולם נעשים קשורים ותלויים זה בזה.

יבוא: קנייה של סחורות ושירותים ממדינות אחרות והבאתם אל המדינה.

השקעות זרות: כסף שחברות ואנשים ממדינות אחרות משקיעים בעסקים ובמפעלים במדינה.

סחר חוץ: קנייה ומכירה של סחורות ושירותים בין מדינה למדינות אחרות.

יצוא: מכירה של סחורות ושירותים מהמדינה למדינות אחרות.

חלק א׳: קוראים דירוג

בחלק הזה נבדוק מה מודד כל מדד, ונקרא תרשים של מדינות שדורגו גבוה במדד גלובליזציה משולב.

1 הקיפו את התשובה הנכונה.

1. ישראל מוכרת לחו״ל רכיבים אלקטרוניים ותוכנה. זוהי דוגמה ל־

א) יבוא
ב) יצוא
ג) השקעה זרה
ד) נסיעה לחו״ל

2. איזה מהנתונים הבאים מודד את הקשר של התושבים עם העולם?

א) מספר ההרים במדינה
ב) מספר הנסיעות של תושבים לחו״ל בשנה
ג) כמות הגשם השנתית
ד) גובה הבניין הגבוה בבירה

3. מדוע חוקרים משלבים כמה מדדים למדד אחד?

א) כדי שהחישוב יהיה קצר יותר
ב) כי מדד אחד מראה רק חלק מהתמונה
ג) כי אסור להשתמש במדד אחד
ד) כדי שכל המדינות יקבלו ציון זהה

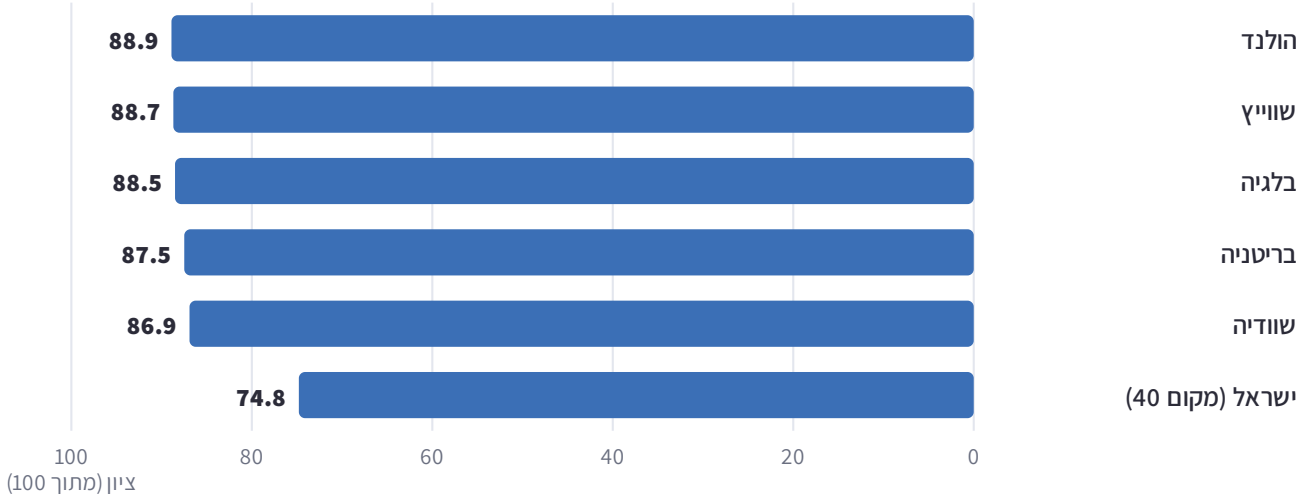
4. איזה מהמקורות הבאים מהימן יותר?

א) פוסט ברשת חברתית בלי שם הכותב
ב) שמועה ששמעתם מחבר
ג) דוח שמציין את שנת הנתונים ומסביר איך חושבו
ד) כותרת בלי תאריך

2 עיינו בתרשים וענו על השאלות.

קריאת תרשים

מדד גלובליזציה משולב: חמש המדינות המובילות וישראל



ציון גבוה יותר = מדינה מחוברת יותר לעולם בכלכלה, בחברה ובפוליטיקה.

מקור: מדד גלובליזציה בין־לאומי, 2025 (נתוני 2023)

1. איזו מדינה דורגה במקום הראשון, ומה הציון שלה?

2. מה ההפרש בין הציון של הולנד לציון של ישראל?

3. באיזו יבשת נמצאות כל חמש המדינות המובילות? הציעו הסבר אחד לכך.

4. שימו לב לשנים במקור. מדוע חשוב לדעת באיזו שנה נאספו הנתונים?

חלק ב׳: משווים בין מדינות ובין מדדים

השוואה לפי כמה מדדים מגלה שמדינה יכולה להיות ״גלובלית״ בתחום אחד ופחות בתחום אחר. בחלק הזה נשווה בין שלוש מדינות דמיוניות ונבחן את המדדים עצמם.

3 **עיינו בטבלה וענו.** קריאת טבלה

שלוש מדינות, חמישה מדדים נתונים לדוגמה

מדד	מדינה א׳	מדינה ב׳	מדינה ג׳
מחוברים לאינטרנט (%)	96	70	30
סחר חוץ לנפש ($ בשנה)	40,000	9,000	1,000
השקעות זרות	גבוהות	בינוניות	נמוכות
נסיעות לחו״ל (לכל 100 תושבים)	150	40	5
הסכמים בין־לאומיים	120	60	95

מדינות דמיוניות ונתונים לדוגמה בלבד.

1. איזו מדינה היא הגלובלית ביותר לפי רוב המדדים? נמקו בעזרת שני מדדים.

2. במדד אחד מדינה ג׳ עוקפת את מדינה ב׳. באיזה מדד, ומה אפשר ללמוד מכך?

3. פי כמה גדול סחר החוץ לנפש במדינה א׳ לעומת מדינה ב׳? (עגלו)

4 ⚖️ השוו בין שלושה מדדים. השלימו את המשבצות הריקות.

השוואה

תבחין	חיבור לאינטרנט	סחר חוץ	הסכמים בין־לאומיים
תחום	חברה ותקשורת		
מה הוא מודד?		היקף הקנייה והמכירה עם מדינות אחרות	
מה הוא לא מראה?	כמה זמן ולאילו מטרות גולשים		

לפי ההשוואה, האם מספיק מדד אחד כדי לקבוע כמה גלובלית מדינה? נמקו.

5 ⭕ הקיפו רק את הסימנים שמעידים שמקור מידע מהימן.

מיון

מצוינת שנת הנתונים | מוסבר איך חישבו את המספרים | כותרת מפוצצת עם סימני קריאה

מקורות אחרים מראים נתונים דומים | אין שם של כותב או גוף מפרסם | הנתון "נשמע הגיוני לי"

אפשר לבדוק את הנתונים המקוריים

חלק ג': חושבים כמו גאוגרפים

בחלק הזה נבחן את מקומה של ישראל במדד, נשמע שלוש דעות על הדרך הנכונה למדוד גלובליות ונבנה שרשרת סיבה ותוצאה.

מקרה בוחן

ישראל במדד: מחוברת – אבל לא באותה מידה בכל תחום

📍 ישראל

במדד הגלובליזציה הבין־לאומי שפורסם ב־2025 (נתוני 2023) קיבלה ישראל ציון כולל של 74.8 ודורגה במקום ה־40. כשמפרקים את הציון לתחומים, מתגלה תמונה מעניינת: בתחום החברתי – קשרים של אנשים, מידע ותרבות – הציון של ישראל הוא 80.0; בתחום הפוליטי 72.8; ובתחום הכלכלי 71.7.

בתחום הכלכלי בולטת תעשיית ההייטק: לפי נתונים רשמיים, ב־2025 היה היצוא של תעשיות ההייטק כ־58% מכלל היצוא של ישראל. כלומר, יותר ממחצית ממה שישראל מוכרת לעולם הוא מוצרים ושירותים של טכנולוגיה מתקדמת. מנגד, ישראל היא מדינה קטנה שרוב הסחר שלה עובר בים ובאוויר.

6 ✍️ ענו על השאלות על מקרה הבוחן.

1. באיזה תחום קיבלה ישראל את הציון הגבוה ביותר, ובאיזה את הנמוך ביותר?

2. לפי הקטע, איזה חלק מהיצוא של ישראל ב־2025 היה של תעשיות ההייטק? מה זה מלמד על הקשר הכלכלי של ישראל עם העולם?

3. מה הופך את הנתונים בקטע למהימנים יחסית? ציינו שני סימנים.

7 שלושה חוקרים מתווכחים: מה הכי חשוב למדוד כדי לדעת כמה גלובלית מדינה?

מגוון נקודות מבט

חוקרת כלכלה

״הכי חשוב לבדוק את סחר החוץ ואת ההשקעות הזרות. כסף וסחורות הם הלב של הגלובליזציה.״

חוקר תקשורת

״דווקא האנשים חשובים: כמה מחוברים לאינטרנט, כמה נוסעים לחו״ל וכמה מדברים עם העולם.״

חוקרת יחסים בין־לאומיים

״צריך לבדוק הסכמים ושיתופי פעולה. מדינה שחותמת על הסכמים משתתפת בהחלטות של העולם.״

1. לאיזה תחום מתייחס כל אחד מהחוקרים?

2. נסחו עמדה שמשלבת בין שלוש הדעות.

8 השלימו את שרשרת הסיבה והתוצאה.

סיבה ותוצאה

למדינה יש נמל גדול ושדה תעופה בין־לאומי ← [ ] ← [ ] ← נוצרים מקומות עבודה ומגיעים אנשים מחו״ל ← [ ]

9 צרו ״כרטיס מדינה גלובלית״: בחרו מדינה אחת (ישראל או מדינה מהתרשים). כתבו מה מקומה במדד, באילו תחומים היא מחוברת לעולם, ומה עוד הייתם רוצים לבדוק עליה. ציינו את מקור הנתונים ואת השנה. אפשר להוסיף שרטוט או סמלים.

כתיבה וטיעון

רמה	מה יעזור לי לכתוב היטב
מצוין	נתונים נכונים עם שנה ומקור, שני תחומים או יותר מוסברים, שאלה נוספת מנומקת, ייצוג ברור ומגוון.
טוב	נתון נכון ותחום אחד מוסבר; חסרים שנה או מקור, או שאין שאלה נוספת.
בסיסי	תיאור כללי של המדינה בלי נתונים מהמדד ובלי מקור.



כרטיס יציאה – פרק 2: מי הכי גלובלית? מודדים מדינות

שם: _____

1. ההבדל בין יבוא ליצוא, במשפט אחד:

_____

2. מדד אחד לגלובליות ומה הוא מודד:

_____

3. שאלה אחת שאשאל לפני שאאמין לנתון:

_____

פרק 3

המכולה, הכבל והסמארטפון: הטכנולוגיה מקרבת

איך תחבורה ותקשורת חדשות קיצרו זמנים ומרחקים ואפשרו את הגלובליזציה

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

בפרק הזה נלמד:

- להסביר כיצד התפתחות התחבורה והתקשורת האיצה את הגלובליזציה
- להבין את המושג "דחיסת זמן־מרחב" ולהדגים אותו
- להבחין בין גורם נייח לגורם נייד בתחבורה ולהסביר מהי נגישות
- לבנות טיעון: האם הטכנולוגיה היא שאפשרה את הגלובליזציה?

קוראים ומבינים: העולם שהתקצר

בעשורים האחרונים התרחשה מהפכה טכנולוגית: המצאות חדשות שינו את התחבורה, את התקשורת, את הרפואה ואת התעשייה. בזכותן אנשים, סחורות ומידע עוברים ממקום למקום מהר יותר, בזול יותר ובקלות רבה יותר. המהפכה הזאת היא אחד הגורמים החשובים שאפשרו את הגלובליזציה.

בתחבורה יש שני סוגים של רכיבים. גורם נייח הוא תשתית שנשארת במקום: כביש, מסילת רכבת, נמל או שדה תעופה. גורם נייד הוא כלי התחבורה שנע עליהם: משאית, רכבת, אונייה ומטוס. כשהתשתיות משתפרות וכלי התחבורה נעשים מהירים וגדולים יותר, משתפרת הנגישות – הקלות להגיע ממקום למקום.

המצאה פשוטה במיוחד שינתה את הסחר העולמי: מכולת הפלדה. בעבר העמיסו פועלים כל שק וכל ארגז ביד, והטעינה של אונייה נמשכה ימים. מכולה בגודל אחיד עוברת במנוף מהמשאית לאונייה ומהאונייה לרכבת – בלי לפרוק את מה שבתוכה. כך נוצרו מערכות תחבורה משולבות, ובזכותן נשלחות היום סחורות מכל פינה בעולם. לפי נתונים בינלאומיים, כ־80% מנפח הסחר העולמי בסחורות עובר בים.

גם התקשורת השתנתה. תקשורת המונים – עיתונות, רדיו וטלוויזיה – הפיצה ידיעות לקהלים גדולים. אחר כך באו רשת האינטרנט והתקשורת הסלולרית, שבהן כל אחד יכול גם לקבל מידע וגם לשלוח אותו לכל העולם בתוך שניות. לפי נתונים בינלאומיים, ב־2025 השתמשו באינטרנט כ־74% מתושבי העולם.

כשזמן הנסיעה וזמן העברת המידע מתקצרים, נדמה שהמקומות עצמם התקרבו זה לזה. גאוגרפים קוראים לזה "דחיסת זמן־מרחב": המרחק בקילומטרים לא השתנה, אבל "המרחק בזמן" התקצר מאוד. משום כך רעיונות, אופנות, מוצרים ואנשים מתפשטים בעולם מהר מאי פעם.

מושגי מפתח

מהפכה טכנולוגית: שינוי מהיר ועמוק בחיים בעקבות המצאות חדשות בתחבורה, בתקשורת, ברפואה ובתעשייה.

נגישות: מידת הקלות שבה אפשר להגיע למקום מסוים – בזמן, במרחק ובעלות.

רשת האינטרנט: רשת עולמית שמחברת מחשבים וטלפונים ומאפשרת להעביר מידע לכל מקום כמעט מיד.

תחבורה – גורם נייח וגורם נייד: גורם נייח הוא תשתית קבועה (כביש, נמל, מסילה); גורם נייד הוא כלי התחבורה (משאית, אונייה, מטוס).

תקשורת המונים: אמצעים שמעבירים מידע לקהל גדול מאוד בבת אחת, כמו עיתונות, רדיו וטלוויזיה.

תקשורת סלולרית: תקשורת באמצעות טלפונים ניידים שמתחברים לאנטנות, ומאפשרת קשר כמעט מכל מקום.

חלק א׳: איך עוברות סחורות בעולם?

בחלק הזה נבדוק כיצד שינויים בתחבורה ובתקשורת קירבו בין מקומות, ונקרא תרשים שמראה איך עובר הסחר העולמי.

1 הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מהי ״דחיסת זמן־מרחב״?

א. המדינות זזות זו לעבר זו

ב. הזמן שנדרש כדי לעבור מרחק או להעביר מידע מתקצר, ולכן מקומות נראים קרובים יותר

ג. כדור הארץ מסתובב מהר יותר

ד. ערים נבנות צפופות יותר

2. איזה מהבאים הוא גורם נייח בתחבורה?

א. מטוס

ב. משאית

ג. נמל

ד. אוניית מכולות

3. מה ההבדל העיקרי בין תקשורת המונים לבין רשת האינטרנט?

א. באינטרנט כל אחד יכול גם לקבל מידע וגם לשלוח אותו

ב. בטלוויזיה אפשר לשלוח הודעות לכל העולם

ג. אין הבדל

ד. האינטרנט פועל רק במדינה אחת

4. מדוע המכולה הוזילה את הסחר העולמי?

א. כי היא עשויה מעץ

ב. כי היא עוברת בין משאית, אונייה ורכבת בלי לפרוק את תכולתה

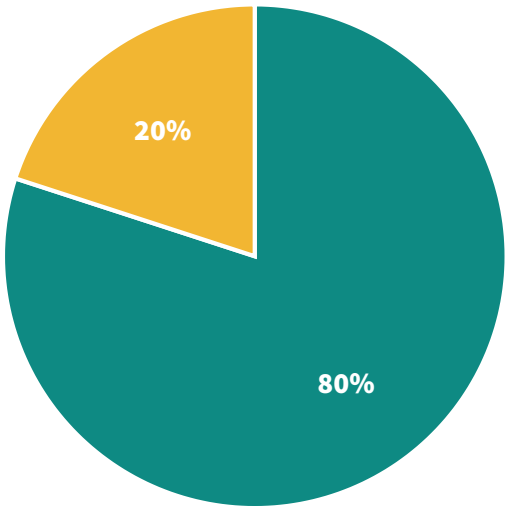
ג. כי אסור לפתוח אותה

ד. כי היא קלה יותר מארגז

2 עיינו בתרשים וענו על השאלות.

קריאת תרשים

איך עובר הסחר העולמי בסחורות? (לפי נפח)



״בדרכים אחרות״ = באוויר, ברכבת, במשאיות ובצינורות. החלוקה ביניהן אינה מוצגת.

מקור: נתונים בינלאומיים, 2025, מעוגל

1. איזה חלק מהסחר העולמי בסחורות עובר בים?

2. הציעו שתי סיבות לכך שרוב הסחורות עוברות דווקא באוניות ולא במטוסים.

3. מה הקשר בין התרשים לבין המצאת המכולה?

חלק ב׳: מערכות משולבות ותקשורת משווה

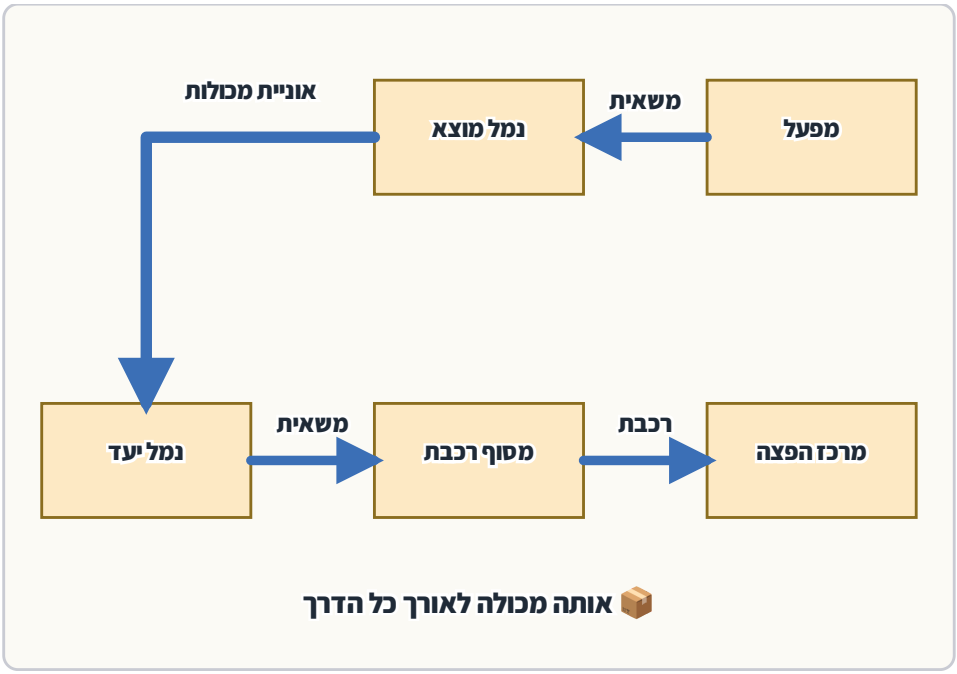
בחלק הזה נעקוב אחרי מכולה במסע מהמפעל אל מרכז ההפצה, נשווה בין סוגי תקשורת ונמיין רכיבים של תחבורה.

3 🗺️ עקבו אחרי החצים בתרשים וענו.

קריאת מפה

המסע של מכולה אחת: מערכת תחבורה משולבת

נתונים לדוגמה



גורם נייח (תשתית) גורם נייד (כלי תחבורה)

תרשים זרימה מופשט להמחשה.

1. כתבו לפי הסדר באילו כלי תחבורה עוברת המכולה.

2. מצאו בתרשים שני גורמים נייחים ושני גורמים ניידים.

3. מדוע חשוב שאותה מכולה עוברת לאורך כל הדרך? מה זה תורם לנגישות?

4 ⚖️ השוו בין שלושה סוגי תקשורת. השלימו את המשבצות הריקות.

השוואה

תבחין	תקשורת המונים	רשת האינטרנט	תקשורת סלולרית
דוגמה	טלוויזיה, רדיו, עיתון		

תבחין	תקשורת המונים	רשת האינטרנט	תקשורת סלולרית
מי שולח את המידע?	מעטים שולחים לרבים		
מהירות ההגעה לעולם		מיידית	מיידית
שינוי במרחב			אנטנות סלולריות על גגות והרים

איזה סוג תקשורת לדעתכם קירב יותר מכול בין אנשים במקומות רחוקים? נמקו בעזרת הטבלה.

5 **הקיפו רק את הגורמים הנייחים בתחבורה.** מיון

מסילת רכבת | אוניית מכולות | שדה תעופה | משאית | גשר מעל נהר | מטוס משא | נמל

חלק ג': חושבים כמו גאוגרפים

בחלק הזה נכיר את סיפור המכולה, נשמע ויכוח על מה שאפשר את הגלובליזציה ונבנה שרשרת סיבה ותוצאה.

מקרה בוחן

קופסה אחת ששינתה את העולם

📍 נמלים בארצות הברית ובעולם

באמצע המאה ה־20 העמסת אונייה הייתה עבודה איטית ויקרה: מאות פועלים סחבו שקים, חביות וארגזים בגדלים שונים, והאונייה חיכתה בנמל ימים ארוכים. יזם תחבורה אמריקאי הציע רעיון פשוט: להעמיס על האונייה קופסאות פלדה בגודל אחיד, שאפשר להעביר אותן כמו שהן מהמשאית לאונייה.

ב־26 באפריל 1956 הפליגה אונייה שהותאמה לכך עם 58 מכולות מנמל בניו ג׳רזי ליוסטון שבטקסס. בשנים שאחר כך אומצה השיטה בנמלים רבים, והמידות של המכולות נקבעו כך שיתאימו לכל משאית, רכבת ואונייה בעולם. נמלים נבנו מחדש עם מנופי ענק ושטחי אחסון גדולים, והסחורות החלו לעבור בין יבשות מהר וזול יותר מאי פעם.

6 ✍️ **ענו על השאלות על מקרה הבוחן.**

1. מה הייתה הבעיה בהעמסת אוניות לפני המצאת המכולה?

2. כיצד השתנה הנוף של הנמלים בעקבות המכולה?

3. מדוע היה חשוב שלמכולות תהיה מידה אחידה בכל העולם?

7 בכיתה מתנהל ויכוח: מה אפשר את הגלובליזציה? קראו את שלוש העמדות.

מגוון נקודות מבט



נועה

"בלי מכולות, מטוסים, אינטרנט וטלפונים ניידים לא הייתה גלובליזציה. הטכנולוגיה היא שאפשרה אותה."



איתן

"הטכנולוגיה הייתה קיימת, אבל רק כשמדינות פתחו את הגבולות לסחר ולהשקעות – הגלובליזציה התפשטה. השינויים הפוליטיים הם הסיבה."



מאיה

"שניכם צודקים חלקית. הטכנולוגיה נתנה את הכלים, והפוליטיקה פתחה את הדלתות. צריך את שניהם."

1. מה ההבדל בין העמדה של נועה לעמדה של איתן?

2. הוסיפו נימוק משלכם לאחת העמדות.

8 השלימו את שרשרת הסיבה והתוצאה.

סיבה ותוצאה

הומצאה מכולה בגודל אחיד ← [ ] ← [ ] ← משתלם לייצר במדינה אחת ולמכור ביבשה אחרת ← [ ]

9 כתבו טיעון (6–7 שורות): בחרו טענה אחת – טענה א': "השינויים הטכנולוגיים הם שאפשרו את הגלובליזציה", או טענה ב': "השינויים הפוליטיים הם שאפשרו את הגלובליזציה". כתבו את הטענה, שני נימוקים עם דוגמה, וטענת נגד אחת שאתם עונים עליה.

כתיבה וטיעון

רמה	מה יעזור לי לכתוב היטב
מצוין	טענה ברורה, שני נימוקים עם דוגמאות מהפרק, טענת נגד עם מענה משכנע, שימוש במושגים.
טוב	טענה ושני נימוקים; טענת הנגד חסרה או בלי מענה.
בסיסי	הבעת דעה בלי נימוקים ברורים או בלי דוגמאות.



כרטיס יציאה – פרק 3: המכולה, הכבל והסמארטפון: הטכנולוגיה מקרבת שם: _____

1. "דחיסת זמן־מרחב" במילים שלי:

_____

2. גורם נייח אחד וגורם נייד אחד בתחבורה:

_____

3. טכנולוגיה אחת שאני משתמש/ת בה ומקרבת אותי לעולם:

_____